

COTOPAXI ECUADOR 1972

50. VÝROČÍ ČESKOSLOVENSKO-POLSKÉ VULKANOLOGICKÉ EXPEDICE

Výstava připravená Archivem Polské akademie věd a Polské akademie věd a umění v Krakově
ve spolupráci s Historickým ústavem PAN ve Varšavě a Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR

Česká geologická služba, Praha, Klárov 131, 25. 11. 2022 – 31. 1. 2023

Autorky: Joanna Laskosz, Marzena Włodek

Překlad: Barbora Kulawiaková

Grafika: Aleksandra Suszyńska; česká verze: Ondřej Huleš

Kurátoři: Marie Bahenská, Tomáš W. Pavlíček, Jan Chodějovský

Instalace: Patrik Fiferma

Fotografie zpřístupnili: Jerzy Dobrzyński, Lenka a Petr Hradečtí, Bedřich Mlčoch, Andrzej Paulo

Dále využity pasáže z článků Jerzyho Dobrzyńskiego a Andrzeje Paula a z dopisů Andrzeje Paula rodině

COTOPAXI ECUADOR 1972

NÁPAD na společnou expedici se objevil v létě roku 1968 po setkání české skupiny speleologů s polským horolezcem a jeskyňářem Jerzym Dobrzyńským během společného výzkumu ve Slovenském krasu. S návrhem navázat spolupráci přišel fyzik a absolvent Jagellonské univerzity dr. Maciej Kucharski spolu se svou ženou Zdenkou, kteří tehdy bydleli v Praze. Myšlenka expedice se realizovala pomalu. Čeští speleologové, mezi něž patřila i skupina geologů zabývajících se vulkány, plánovali expedici do Afriky na sopky v pásmě Virunga. Kvůli válečným konfliktům se však výprava neuskutečnila. Na přelomu let 1969/1970 se objevil nový cíl – výstup na tehdy nejvyšší činný vulkán světa Cotopaxi (5897 m n. m.) v Ekvádoru, spolu s prvním průzkumem kráteru. K této výpravě se zavázal tým 13 Čechů (Miroslav Krůta, Vladimír Lysenko, Petr Hradecký, Lenka Hradecká, Bedřich Mlčoch, Vladimír Bartoš, Gustav Ginzel, Jiří Haleš, Gabriela Zoubková, Mnislav Zelený, Petr Polák, Jan Beaufort, Tomáš Krůta) a 4 Poláků: Jerzy Dobrzyński, Grzegorz Haczewski, Andrzej Paulo, Antoni Tokarski. Organizátory expedice „Cotopaxi 72“ byly za československou stranu Svaz pro ochranu přírody a krajiny a Ústřední ústav geologický v Praze, s podporou Ministerstva kultury České socialistické republiky. Za polskou stranu jimi byly Vysokohorský klub v Krakově (Krakowski Klub Wysokogórski), s podporou Polské geologické společnosti (Polskie Towarzystwo Geologiczne). Přípravy trvaly dva roky. Finanční a materiální pomoc poskytlo okolo 80 institucí a organizací z obou států.

V rámci získávání zkušeností zorganizovali čeští speleologové roku 1970 expedici na vulkán Etna. Za účelem poznat své dovednosti při společném horolezení, zjistit své limity v náročných podmínkách a stanovit konečnou podobu týmu se na podzim 1971 uskutečnilo několik jeskyňářských setkání v polských a slovenských Tatrách. V roce 1972 došlo ke změnám ve složení týmu – v české skupině zůstalo 11 členů (včetně redaktora deníku Rudé právo, který byl do Ekvádoru neočekávaně poslán) a za polský tým 2 členové. Vedoucím expedice se stal M. Zelený a vedoucími dílčích skupin M. Krůta, P. Hradecký a V. Lysenko. Polská strana, konkrétně A. Paulo, byla zodpovědná za námořní dopravu veškeré výbavy pro expedici. Paulo zodpovídal rovněž za přípravu a vedení výstupu na vulkán a sestupu do kráteru.

▲ Andrzej Paulo a Miroslav Krůta rozbalují zásoby pro výpravu v garáži Kanceláře obchodního poradce Polské lidové republiky v Quitu, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

10. června roku 1972 se oba Poláci spolu s dvoutunovým nákladem nalodili na zaoceánskou loď „Śniadecki“. Koncem června přiletěli do Quita M. Zelený a M. Krůta, a to kvůli zařizování formálních záležitostí. Zbytek českého týmu dorazil do Ekvádoru začátkem července.

Skupina geologů založila tábor pod Cotopaxi a začala s výzkumem. M. Zelený spolu s filmařem P. Polákem odjeli do severní části ekvádorské Amazonie, kde vedli etnograficko-antropologický výzkum místních kmenů.

Poláci dopluli 21. července do města Guayaquil, kde rychle odbavili náklad a převezli ho do provizorního skladu v Quitu. O dva dny později dorazili pod Cotopaxi k velké radosti Čechů, kteří na ně bez zásob a vybavení čekali již druhý týden. Za tak hladký transport expedice vděčí Janu Naglikovi, obchodnímu poradci a chargé d'affaires polské diplomatické mise v Quitu. Zařídil totiž bezplatné zapůjčení jeepu a inicioval organizační podporu a mediální ohlas expedice.

▲ Před budovou polské diplomatické mise v Quitu. Zleva: p. Janiszewski, Jan Naglik, Andrzej Paulo, Gustav Ginzel, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

Expediční jeep na cestě do tábora, červenec 1972, foto J. Dobrzyński ▼

COTOPAXI ECUADOR 1972

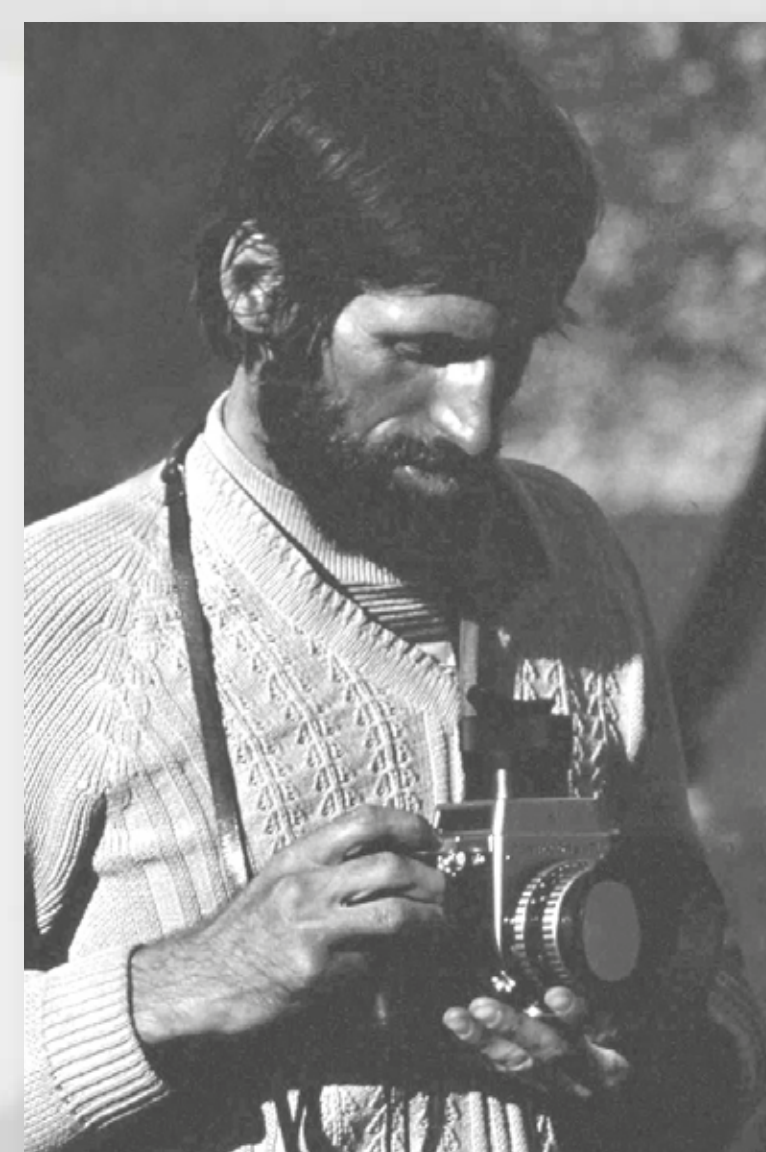

EXPEDICE se zúčastnilo jedenáct Čechů a dva Poláci. Základ výpravy tvořili geologové.

Blahoslav Braun (1928–1989)

novinář, horolezec, redaktor deníku Rudé právo, autor reportáží a knihy o expedici *V ledu a ohni And* (Praha 1976)

Jerzy Dobrzyński (nar. 1942)

metalurg, horolezec, speleolog; jako první spolu s B. Mlčochem sestoupil na dno kráteru Cotopaxi

Jiří Haleš (nar. 1936)

chemik, herpetolog, speleolog, fotograf

Gustav Ginzel (1932–2008)

horolezec, speleolog, horský průvodce, cestovatel, korespondent alpinistických časopisů

Lenka Hradecká (nar. 1946)

geoložka, paleontoložka, manželka P. Hradeckého, pokladník expedice; první žena, která vystoupila na vrchol vulkánu Sangay

Petr Hradecký (nar. 1946)

geolog, speleolog, manžel L. Hradecké; vedl geologické mapování Cotopaxi, podílel se na zakládání geoparku UNESCO ve Střední Americe (Geopark Rio Coco)

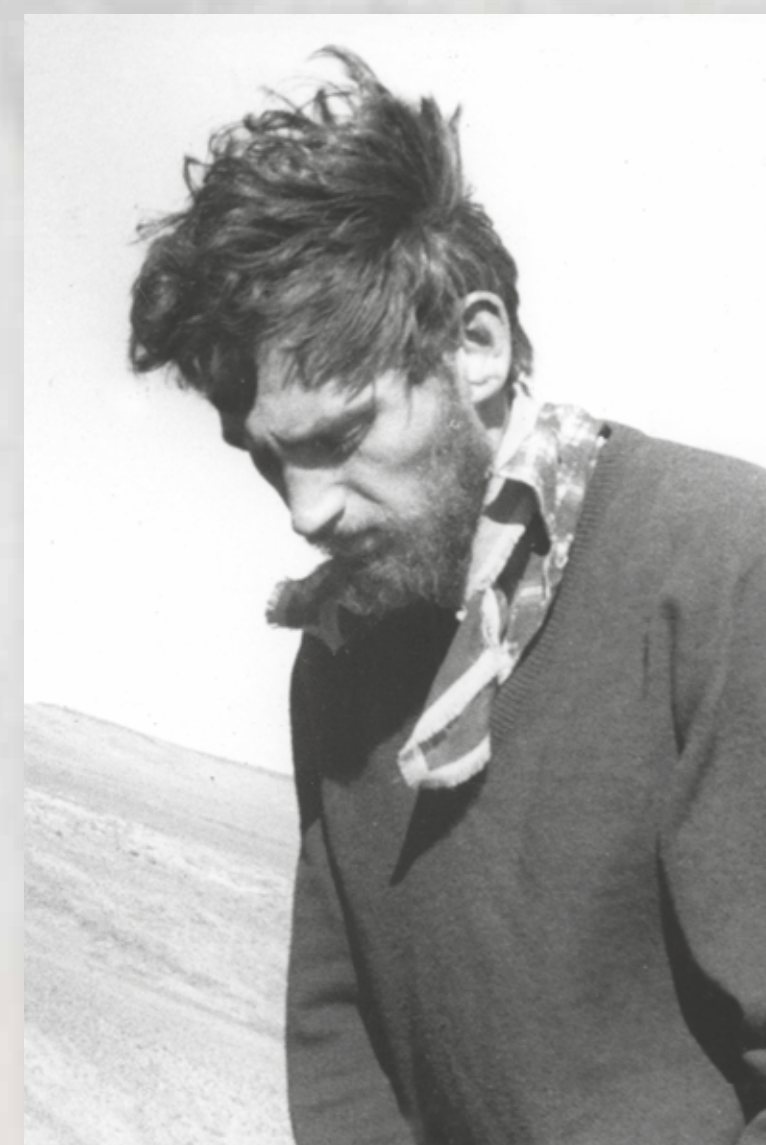
Miroslav Krůta (nar. 1943)

geolog, paleontolog, cestovatel, překladatel, odborný asistent Přírodovědecké fakulty UK v Praze, partner G. Zoubkové, spoluautor knihy *Až na dno... Cotopaxi!* (Praha 2018)

Vladimír Lysenko (nar. 1940)

geolog, speleolog, publicista, komunální politik, náměstek ministra životního prostředí; v letech 1981–1982 se podílel na tvorbě mapy rizik sopky Pichincha v Ekvádoru ohrožující hlavní město Quito

Bedřich Mlčoch (nar. 1948)

hydrogeolog, geomorfolog, speleolog, horolezec, spolu s J. Dobrzyńským jako první sestoupil na dno kráteru Cotopaxi

COTOPAXI ECUADOR 1972

Andrzej Paulo (nar. 1937)

geolog, horolezec, záchranář Tatranské dobrovolné záchranné služby (TOPR), cestovatel, aktivista a dobrovolník nezávislého hnutí „Solidarność“, profesor na Akademii báňsko-hutnické v Krakově (AGH), zplnomocněnec rektora AGH pro spolupráci s univerzitami v Latinské Americe, vedoucí polské vědecké expedice do Peru, spoluzakladatel geoparku UNESCO v kaňonu Colca a vulkánech Andagua

Petr Polák (1943–2012)

kameraman, horolezec, pedagog, zaměstnanec Československé televize, dokumentarista expedic do Íránu, Ekvádoru, Itálie a Himaláje

Mnislav Zelený (nar. 1943)

etnolog, publicista, diplomat, odborník na indiánské kmeny Amazonie; vedl pravidelné výzkumy v Brazílii, Peru, Ekvádoru, Panamě, Kostarice, Hondurasu a v Mexiku, mezi lety 1996–2001 velvyslanec ČR v Kolumbii a Ekvádoru, vedoucí expedice Cotopaxi 72

Gabriela Zoubková (nar. 1945)

studentka psychologie, horolezkyně, překladatelka, cestovatelka, partnerka M. Krůty, spoluautorka knihy: *Až na dno... Cotopaxi!* (Praha 2018)

Účastníci expedice Cotopaxi 72. První řada zleva: Jiří Haleš, Gustav Ginzel, Jerzy Dobrzyński; druhá řada zleva: Petr Polák, Bedřich Mlčoch, Lenka Hradecká, Petr Hradecký, Gabriela Zoubková, Mnislav Zelený; třetí řada zleva: Blahoslav Braun, Vladimír Lysenko, Miroslav Krůta, Andrzej Paulo, srpen 1972

COTOPAXI ECUADOR 1972

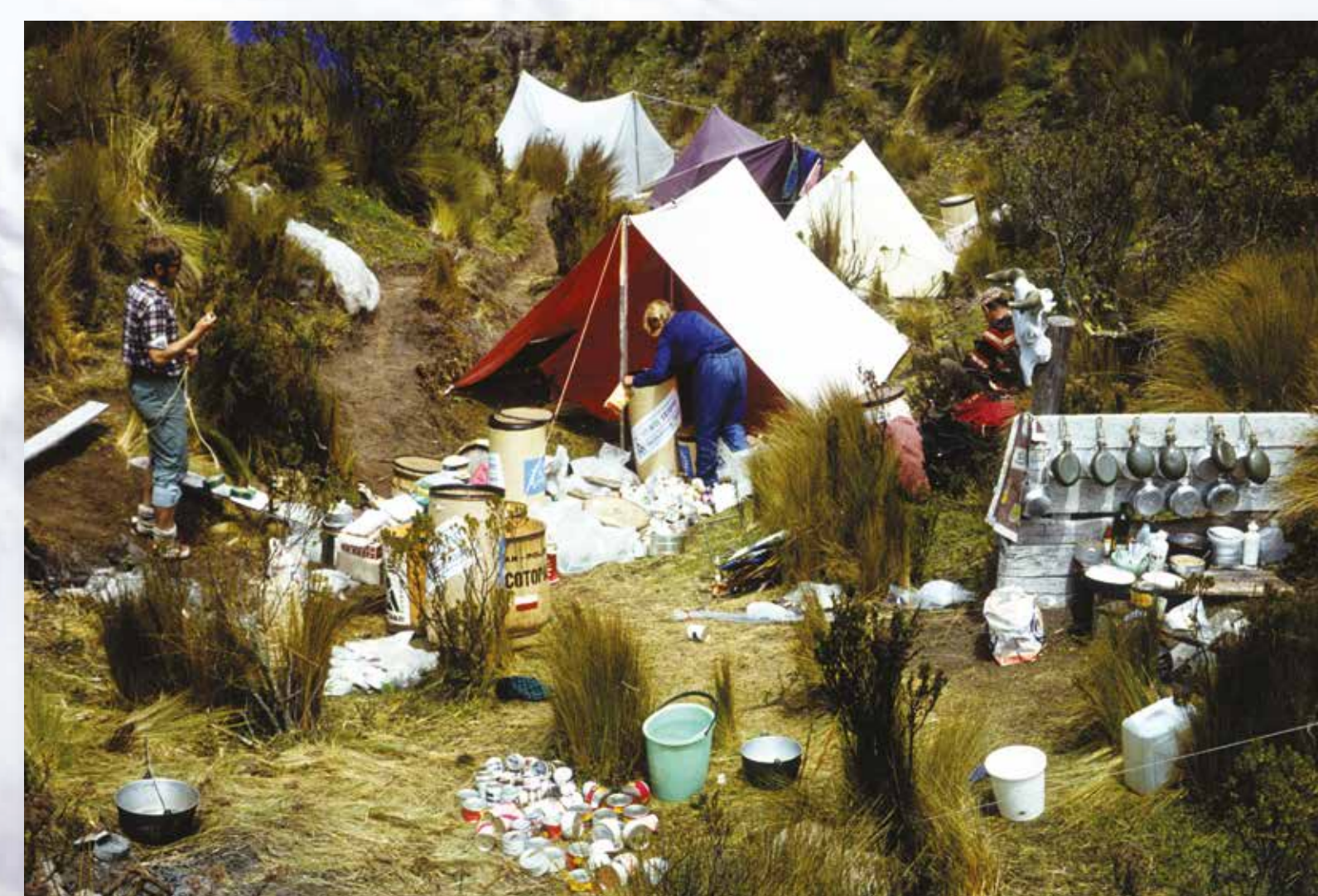
TÁBOR byl postaven přibližně ve výšce 3900 m n. m. na okraji průsmyku Limpiopungo (španělsky Čistý průsmyk) naproti kuželu Cotopaxi.

GEOLOGICKÝ VÝZKUM vulkánu Cotopaxi probíhal od začátku července do 18. srpna. Výzkum byl veden na úbočích sopky, ve strmých roklicích pod ledovcovými příkrovy, ve výšce 3900–4900 m n. m. v oblasti o ploše okolo 200 m². Hlavním cílem terénního výzkumu bylo vytvoření geologické mapy zachycující různé pyroklastické pokryvy a lávové proudy. Kromě toho šlo také o vytvoření geomorfologické mapy této oblasti. První úlohu vedl P. Hradecký a druhou V. Lysenko, každý z nich měl svou dílčí několikačlennou skupinu. Poláci náleželi do první skupiny. Dodatečně také analyzovali vzorky vody, které odebrali z pramenů u kuželu sopky. Pro analýzu vody používali terénní laboratoř.

Den na rovníku trvá 12 hodin. Výzkumy zabíraly hodně času a pro případ, že by se skupina nestihla vrátit do tábora, bylo nutné vždy přepravovat dodatečné vybavení pro nouzové bivakování. Mapující skupiny se vracely večer unavené, jejich organizmus si musel postupně zvykat na změny nadmořské výšky a počasí. Zbylí členové expedice byli méně vázaní na tábor. M. Zelený spolu s P. Polákem vedli do 18. srpna etnograficko-antropologický výzkum na povodí horní Amazonky mezi indiánským kmenem Kofánů. J. Haleš věnoval pozornost hadům. B. Braun psal reportáže z expedice. G. Zoubková hospodařila v táboře, starala se o zásoby jídla a o lékárníčku, kromě toho jako studentka psychologie zkoumala dynamiku mezilidských vztahů v národních podmínkách. Celkový chod tábora koordinoval M. Krůta.

Jiří Haleš, Vladimír Lysenko, Mnislav Zelený, příprava na hromadné focení, srpen 1972, foto J. Dobrzyński

Vladimír Lysenko a Gabriela Zoubková v táborové kuchyni, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

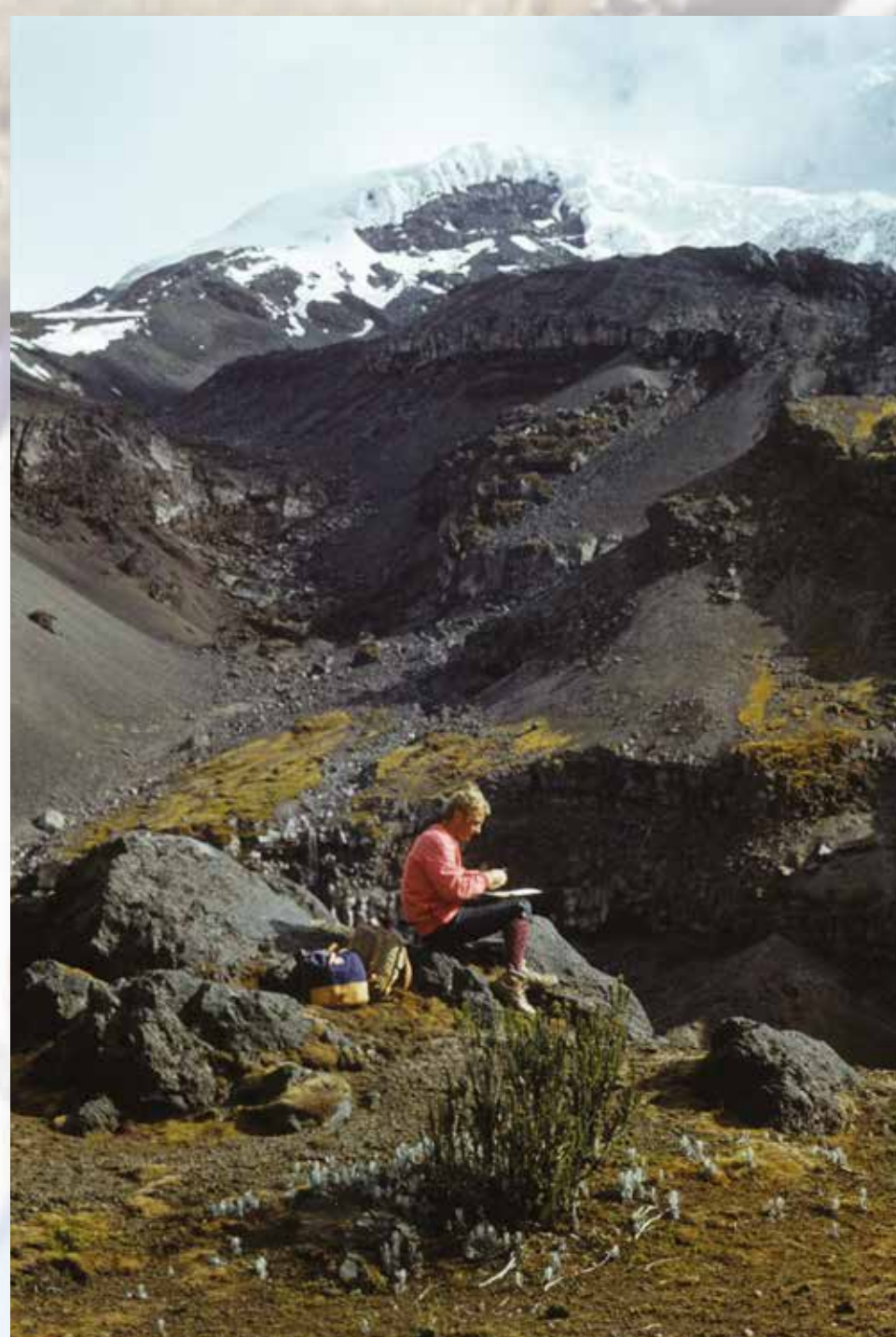
Pochod na terénní výzkum, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

Geologická mapa Cotopaxi vytvořená členy expedice

Jerzy Dobrzyński provádějící analýzu vody v terénní laboratoři, srpen 1972, foto A. Paulo

Andrzej Paulo během terénních výzkumů, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

„Vstáváme v 7 ráno, na náš výzkum vyrážíme kolem 9., vracíme se do tábora mezi 17 a 19 a do spacáků ležeme okolo 21. Vítr obvykle profukuje plachtami stanů, ačkoliv je naše dolinka na výjimečně odlehleém místě. Okolí je méně vlídné a často se naši kluci během pochodu musí chránit před mrholením, zatímco ten, kdo zůstal hlídat tábor, se opaluje na horkém slunci jen v šortkách. Dokončujeme již mapu Cotopaxi, nejvíce odlehlé skalnaté svahy zaberou tak max. 4 dny práce. Pak začne „akce kráter“!“

z dopisu A. Paulo rodině, Limpiopungo, 3. srpna 1972

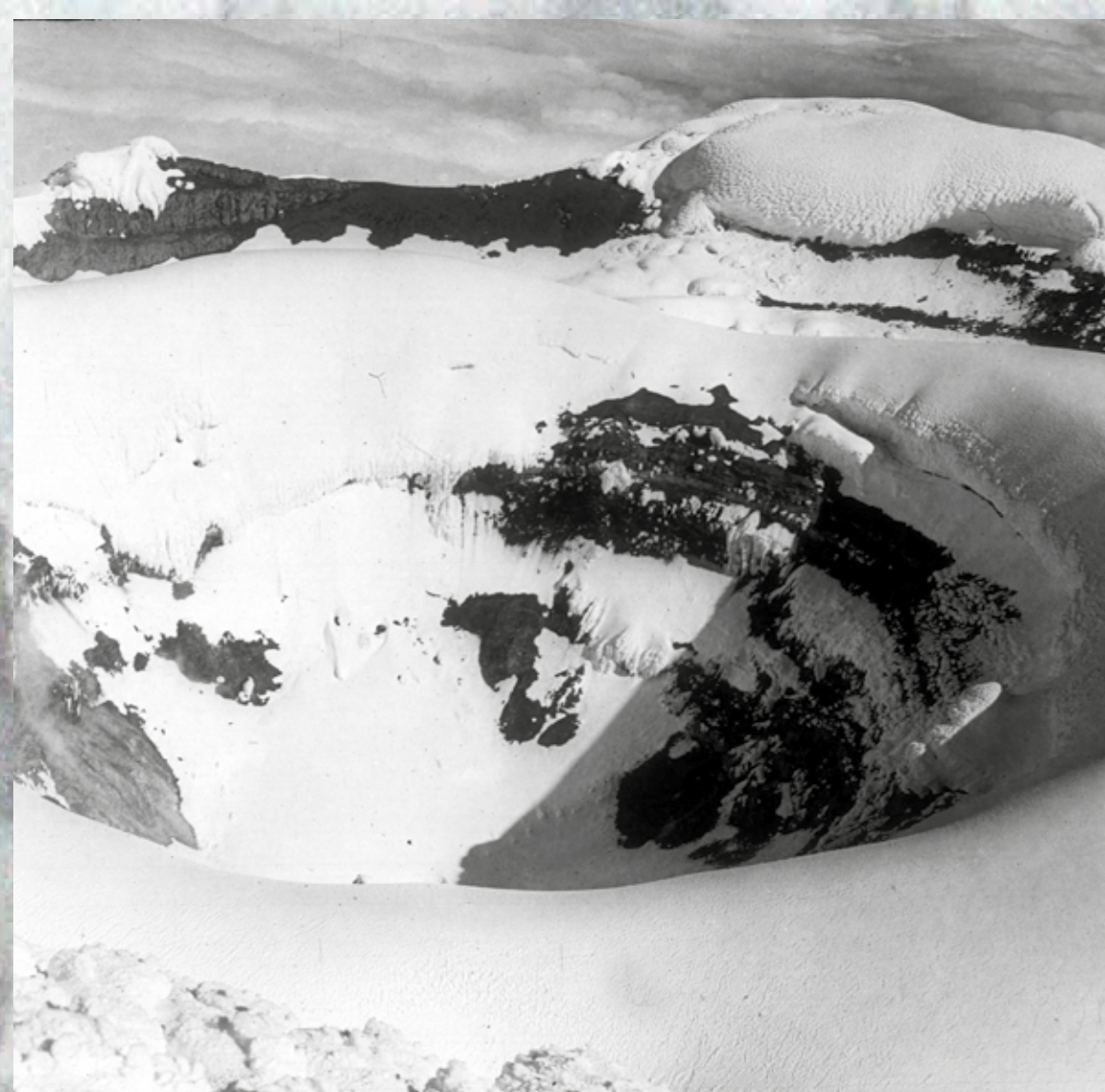
COTOPAXI ECUADOR 1972

„AKCE KRÁTER“ zahrnovala tři výstupy. Na první průzkum vrcholu Cotopaxi vyšli 6. srpna: Braun, Dobrzyński, Ginzel, Hradečtí, Lysenko, Mlčoch, Naglik a Paulo. Dále 10.–11. srpna zdolali štít novou cestou: Ginzel, Haleš, Krůta a Zoubková. První pokus o zdolání kráteru se uskutečnil 22. srpna, bohužel se však nepodařil kvůli nepříznivým atmosférickým podmínkám a oslabení jednoho z účastníků. Dalšího pokusu se zúčastnili Paulo, Ginzel, Braun, Lysenko, Polák, Dobrzyński a Mlčoch, ten se uskutečnil 2. září a byl úspěšný.

▲ Účastníci expedice vycházející na Cotopaxi, 21. srpna 1972, foto J. Dobrzyński

▲ Kráter Cotopaxi, září 1972, foto J. Dobrzyński

▲ Na vrcholu Cotopaxi – zleva: B. Braun, V. Lysenko, P. Hradecký, L. Hradecká, J. Naglik, G. Ginzel, J. Dobrzyński, klečící A. Paulo, 6. srpna 1972, foto B. Mlčoch

▲ Jerzy Dobrzyński a Vladimír Lysenko po cestě do základny pod Cotopaxi, srpen 1972, foto ze sbírky B. Mlčocha

„... Ano, povedlo se to. Vyšli jsme (ze základny v nadmořské výšce 4860 m) ve 22:00 a na okraj kráteru jsme dorazili v 6:30 ráno. O půl hodiny později se dostavila taková mlha, že vše zaclonila, mokřý sníh padal téměř bez přestání. Naštěstí jsme stihli vybrat vhodné místo pro sestup, co nejdále od jedovatých solfatar (sopečné plyny s příměsí SO_2 a H_2S) a v bezpečné vzdálenosti od padajících kamenů (vnitřní svahy kráterů jsou nezvykle křehké). Jako vedoucí akce jsem od začátku měl hodně práce a nestihl jsem využít krátkodobé viditelnosti po příchodu [pro fotografování a natáčení]. Více jak 8 kg kamera a fotoaparát se ukázaly být zbytečnou zátěží. Kolem 11. hodiny zahájil Jurek Dobrzyński sestup do kráteru a za chvíli byl dole. Po něm následoval Bedřich Mlčoch. Za neustálého jištění prozkoumávali kráter, měřili teplotu unikajících plynů a odebírali vzorky hornin s hojnými nánosy síry. Nám, kteří jsme dolů neviděli, ani jsme nic neslyšeli, neustále vysílačkou sdělovali své dojmy a hlášení. Bez vysílaček by se akce v takovýchto podmínkách nejspíš nemohla uskutečnit. [...] V 15:45 po zdolání ledových stěn [...] byli zpátky. V kráteru nejvyšší činné (naštěstí nyní klidné) sopky zůstaly dvě vlaječky dobyvatelů.“

z dopisu A. Paulo rodině

Petr Polák natáčející film před zdoláním kráteru, 2. září 1972, foto J. Dobrzyński ▼

Příprava pro sestup na dno kráteru Cotopaxi, 2. září 1972, foto J. Dobrzyński ▼

Bedřich Mlčoch na dně kráteru, 2. září 1972, foto J. Dobrzyński ▼

COTOPAXI ECUADOR 1972

▲ Sopka Sangay, foto veřejně dostupné

▲ Tábor promočených Čechů po cestě na Sangay, září 1972, foto ze sbírky L. a P. Hradeckých

NA SANGAY (5230 m n. m.) český tým – Braun, Ginzel, Hradečtí, Lysenko, Mlčoch a Zelený – vyrazil 7. září přes Riobambu a Alao, odkud s pomocí místních průvodců a nosičů po čtyřech dnech chůze za stálého mrholení, přes bažiny a křoví, zdolal explozivní a lávové krátery. Na horninách, které ještě nevychladly, si tým sušil své oblečení a následnou zpáteční čtyřdenní cestu bohužel museli zvládnout opět v mokru.

NA CHIMBORAZO Jerzy Dobrzyński a Andrzej Paulo vyrazili 6. září se záměrem provést první travers masivu, který má čtyři význačné vrcholy. Centrální vrchol (5865 m n. m.) byl zdolán pouze jednou, a to v roce 1971, zatímco východní zůstal nepoznamenan. Následující den dosáhli od severu vrcholů 6269 a 6310 m n. m. spolu s horním okrajem východního ledopádu, odkud se pak už stáhli kvůli dlouhodobě nepříznivé viditelnosti. V tento moment se Poláci snažili připojit k českému týmu, který šel na Sangay, ale nenašli průvodce. Ve dnech 13.–14. září se znovu pokusili o výšlap na Chimborazo, tentokrát od východu, a byli tak první, kdo zdolali vrchol Nicolas Martinez (cca 5600 m n. m.). Ve dnech od 17.–19. září vyšli Braun, Ginzel a Mlčoch na vrcholy Chimborazo 6269 a 6310 m n. m. tzv. normální západní cestou.

▲ Masiv Chimborazo, září 1972, foto J. Dobrzyński

▲ V indiánské vesničce Alao po cestě na Sangay, září 1972, ze sbírky L. a P. Hradeckých

▲ Jerzy Dobrzyński mezi obyvateli Alao, září 1972

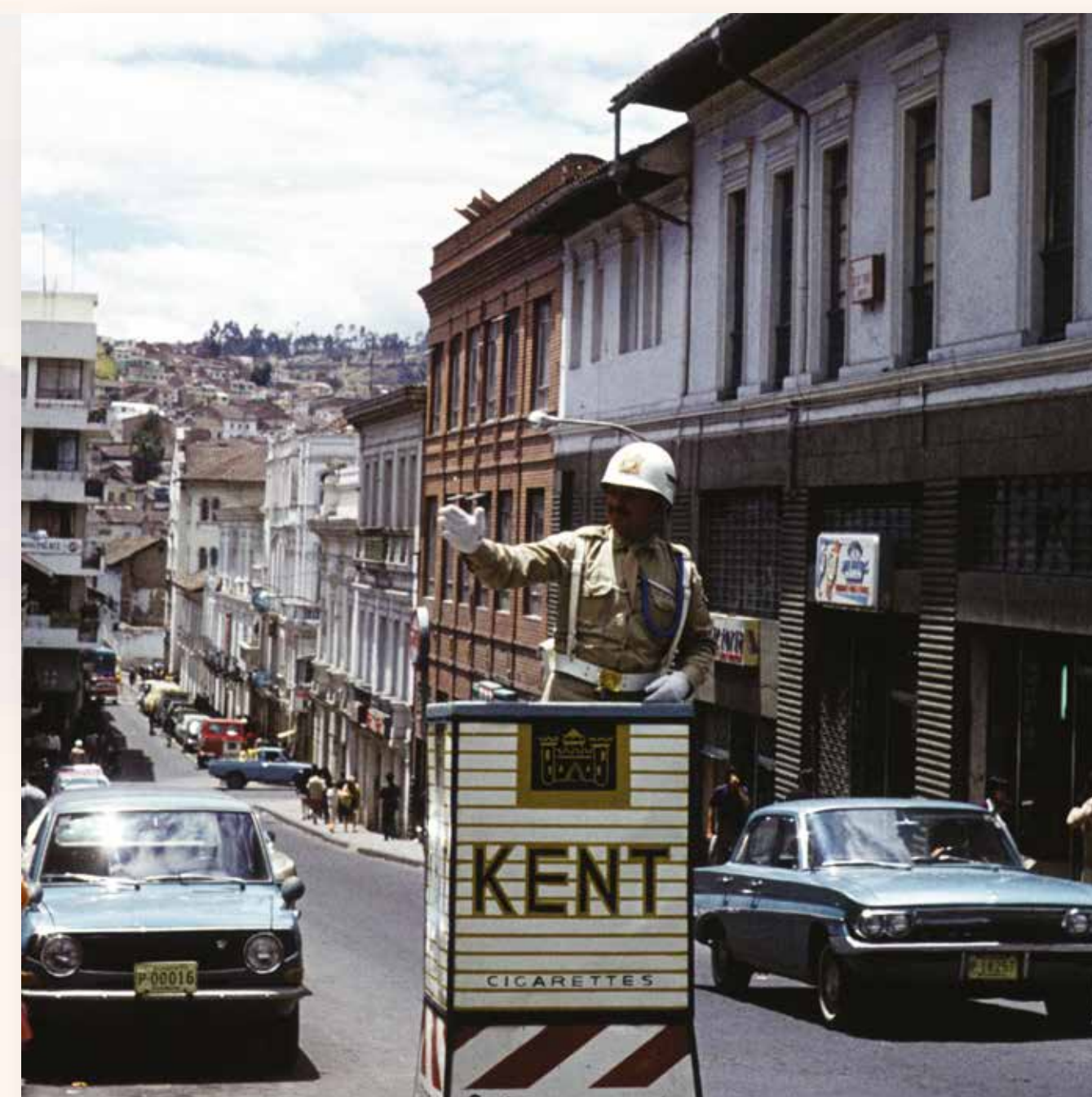

▲ Jerzy Dobrzyński a Andrzej Paulo pod Chimborazo, 6. září 1972, foto J. Naglik

COTOPAXI ECUADOR 1972

MEZI výpravami do hor a mapováním oblasti Cotopaxi se účastníci expedice snažili poznat taktéž okolní krajinu, obce a obyvatele Ekvádoru.

Quito, červenec 1972, foto J. Dobrzyński

Festival „La Mama Negra”, Latacunga, září 1972, foto J. Dobrzyński

Přístavní město Guayaquil, září 1972, foto J. Dobrzyński

Trhy ve městě Latacunga, srpen 1972, foto J. Dobrzyński

Děti na trhu v Latacunze, září 1972, foto J. Dobrzyński

Veřejná doprava v Ekvádoru, 1972, foto J. Dobrzyński

